

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ KONTRAKTOWYCH I DELIKTOWYCH

Od wszczęcia do zakończenia postępowania
wraz z przysługującymi
środkami zaskarżenia

Wzory pism

Helena Ciepla, Mirosława Pytlewska

EDYTOWALNE WZORY DOSTĘPNE
NA STRONIE INTERNETOWEJ

BIBLIOTEKA SĄDOWA

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ KONTRAKTOWYCH I DELIKTOWYCH

**Od wszczęcia do zakończenia postępowania
wraz z przysługującymi
środkami zaskarżenia**

Wzory pism

Helena Ciepła, Mirosława Pytlewska

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2025

Materiały uzupełniające na stronie:
<https://www.profinfo.pl/materiały-dodatkowe>
będą dostępne do 31 grudnia 2028 r.

Jeżeli w książce nie ma zdrapki
z kodem aktywacyjnym,
prosimy o kontakt
tel. +48 801 044 545

Stan prawny na 1 września 2025 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8438-000-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 692 477 076
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Rozdział 1	
Wszczęcie procesu sądowego o roszczenia kontraktowe i deliktowe	17
1.1. Uwagi wprowadzające	17
1.2. Wniesienie pozwu do właściwego sądu	20
1.2.1. Uwagi ogólne	20
1.2.2. Wymagania formalne pozwu i skutki ich niezachowania	23
1.2.3. Ogólne warunki pisma procesowego	24
1.2.4. Odrębne oświadczenia, twierdzenia w przypadku wnoszenia pozwu przez stronę zastępowaną przez profesjonalnego pełnomocnika lub Prokuratorię Generalną	26
1.3. Usuwanie braków formalnych i skutki ich nieusunięcia	27
1.3.1. Uwagi ogólne	27
1.3.2. Skutki nieusunięcia braków formalnych	29
1.3.3. Usuwanie braków w postępowaniu przed Sądem Najwyższym	32
1.4. Skutki wniesienia pozwu w zakresie prawa materialnego	32
1.5. Doręczenie stronie pierwszego pisma procesowego z pouczeniem	33

1.5.1.	Uwagi ogólne	33
1.5.2.	Ewentualne wyznaczenie postępowania przygotowawczego	36
1.6.	Ślepy pozew (rozwiązanie proponowane przez Autorki: „pasywny pozew”)	37

Rozdział 2

Odpowiedzialność kontraktowa	39
2.1. Uwagi wprowadzające	39
2.2. Pozew o roszczenie kontraktowe	42
2.2.1. Wzór pozwu	42
2.2.2. Wzór doręczenia stronie pozwanej odpisu pozwu z wezwaniem do złożenia odpowiedzi na pozew	47
2.2.3. Odpowiedź na pozew	47
2.2.4. Elektroniczne potwierdzenie odbioru przez pełnomocnika powodów odpisu odpowiedzi na pozew wraz z załącznikami	49
2.2.5. Wzory zarządzeń dotyczących złożenia pisma przygotowawczego	49
2.3. Postępowanie rozpoznawcze przed sądem pierwszej instancji	50
2.3.1. Uwagi wprowadzające	50
2.3.2. Postępowanie dowodowe	52
2.3.3. Wybrane tezy z orzecznictwa	56
2.4. Rozprawa	59
2.4.1. Wzór zarządzenia o terminie rozprawy (1)	59
2.4.2. Wzór protokołu rozprawy (1)	59
2.4.3. Wzór zarządzenia o terminie rozprawy (2)	61
2.4.4. Wzór protokołu rozprawy (2)	62
2.4.5. Prawo do prywatnej rejestracji przebiegu posiedzenia	63
2.5. Wydanie wyroku i sporządzenie pisemnego uzasadnienia	65
2.5.1. Uwagi wprowadzające	65
2.5.2. Wzór wyroku	66
2.5.3. Doręczenie wyroku z uzasadnieniem	72
2.5.4. Wzór opinii prawnej	75

Rozdział 3

Odpowiedzialność deliktowa	85
3.1. Uwagi wprowadzające	85
3.2. Bezprawność czynu i okoliczności wyłączające bezprawność	87
3.2.1. Uwagi ogólne	87
3.2.2. Wybrane tezy z orzecznictwa. Stan wyższej konieczności	89
3.3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody	91
3.3.1. Uwagi ogólne	91
3.3.2. Ruch mechanicznego środka komunikacji	93
3.3.3. Przesłanki egzoneracyjne	97
3.3.4. Zasady odpowiedzialności	99
3.4. Pozew o roszczenie deliktowe	104
3.4.1. Wzór pozwu deliktowego	104
3.4.2. Wzór doręczenia stronie pozwanej odpisu pozwu z wezwaniem do złożenia odpowiedzi na pozew	107
3.4.3. Wzór odpowiedzi na pozew	107
3.5. Skarga na przewlekłość postępowania	109
3.5.1. Wzór skargi na przewlekłość postępowania	109
3.5.2. Wzór postanowienia o oddaleniu skargi na przewlekłość postępowania	111
3.5.3. Uwagi ogólne	112
3.5.4. Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki	113
3.5.5. Orzecznictwo	117
3.6. Postępowanie rozpoznawcze przed sądem pierwszej instancji	122
3.6.1. Wzór zarządzenia o terminie rozprawy	122
3.6.2. Wzór protokołu rozprawy (1)	123
3.6.3. Wzór zarządzenia o wezwaniu biegłych do sporządzenia opinii	125
3.6.4. Wzór zarządzenia o terminie rozprawy (2)	126
3.6.5. Wzór protokołu rozprawy (2)	126

3.7.	Wydanie wyroku i sporządzenie pisemnego uzasadnienia	128
3.7.1.	Wzór wyroku	128
3.7.2.	Wzór uzasadnienia wyroku	129
3.7.3.	Wzór wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem	138
3.7.4.	Wybrane tezy z orzecznictwa	138

Rozdział 4

	Zwyczajne środki odwoławcze	141
4.1.	Środki odwoławcze i środki zaskarżenia	141
4.1.1.	Uwagi wprowadzające	141
4.1.2.	Środki odwoławcze	142
4.1.3.	Zwyczajne środki odwoławcze	143
4.2.	Apelacja	145
4.2.1.	Apelacja pełna	145
4.2.2.	Apelacja od uzasadnienia orzeczenia	149
4.2.3.	Apelacja warunkowana sytuacją procesową	152
4.2.4.	Apelacja a rozstrzyganie o kosztach procesu	153
4.2.5.	Wymagania formalne apelacji	154
4.2.6.	Wzór apelacji	160
4.2.7.	Wzór doręczenia stronie powodowej odpisu apelacji z wezwaniem do złożenia odpowiedzi na apelację	164
4.2.8.	Wzór wyroku	164
4.3.	Zażalenia	168
4.3.1.	Uwagi wprowadzające	168
4.3.2.	Dopuszczalność zażalenia	172
4.3.3.	Wymagania formalne i skutki ich niezachowania	176
4.3.4.	Zażalenie tzw. poziome	178
4.4.	Cyfryzacja a postępowanie odwoławcze	189
4.4.1.	Podpis elektroniczny	189
4.4.2.	E-apelacja i e-zażalenie	191

Rozdział 5

Nadzwyczajne środki zaskarżenia	200
5.1. Uwagi wprowadzające	200
5.2. Skarga kasacyjna	201
5.2.1. Uwagi ogólne	201
5.2.2. Dopuszczalność skargi kasacyjnej	202
5.2.3. Wymagania formalne i skutki ich niezachowania	205
5.2.4. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi kasacyjnej z art. 398 ¹ k.p.c.	208
5.2.5. Podstawy i treść skargi	209
5.2.6. Podstawy naruszenia prawa materialnego	218
5.2.7. Podstawy naruszenia prawa procesowego	223
5.2.8. Uzasadnienie podstaw kasacyjnych	224
5.2.9. Wzór skargi kasacyjnej	226
5.3. Skarga o wznowienie postępowania	228
5.3.1. Uwagi wprowadzające	228
5.3.2. Legitymacja i termin do wniesienia skargi	231
5.3.3. Wymagania formalne i skutki ich niezachowania	233
5.4. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	235
5.4.1. Uwagi wprowadzające	235
5.4.2. Legitymacja i termin do wniesienia skargi	237
5.4.3. Wymagania formalne i skutki ich niezachowania	239

Rozdział 6

Pytania i odpowiedzi	243
Literatura	259

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
k.p.k.	– ustawa z 6.09.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.)
nowa ustawa deweloperska	– ustawa z 20.05.2021 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz Deweloperskim Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2024 r. poz. 695 ze zm.)
nowelizacja/ustawa z 4.07.2019 r.	– ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.)
nowelizacja/ustawa z 9.03.2023 r.	– ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 614)
nowelizacja/ustawa z 7.07.2023 r.	– ustawa z 7.07.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1860)
p.r.d.	– ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1251 ze zm.)

p.u.s.p.	– ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)
r.u.s.p.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 867 ze zm.)
stara ustawa deweloperska	– ustawa z 16.09.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1445)
u.s.n.p.s.	– ustawa z 17.06.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2023 r. poz. 1725)
u.u.o.	– ustawa z 22.05.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 367 ze zm.)
z.o.z.d.s.	– zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. MS poz. 138 ze zm.)

Publikatory i czasopisma

Dz.Urz. MS	– Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych

OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy, Seria A
Pal.	– Palestra

Inne

SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
SO	– sąd okręgowy
SSO	– sędzia sądu okręgowego
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

WPROWADZENIE

Przyczyną napisania tej monografii są zarówno zmiany stanu prawnego w ostatnich kilku latach, które w założeniach ustawodawcy miały usprawnić postępowania sądowe, jak i zmiany orzecznictwa w wielu istotnych kwestiach – w przedmiocie prawa cywilnego materialnego, a przede wszystkim procedury cywilnej.

Autorkom chodzi też o to, aby monografia wypełniła istniejącą w tym przedmiocie lukę na rynku prawniczym i służyła celom dydaktycznym. Dlatego omawiają kompleksowo najistotniejsze zagadnienia proceduralne przebiegu procesu o roszczenia kontraktowe i deliktowe, od wszczęcia do zakończenia postępowania, wraz z przysługującymi środkami zaskarżenia. Proponują rozwiązania problemów, z którymi dochodzący na drodze sądowej swoich roszczeń mogą się spotkać, i kładą główny akcent na kwestie praktyczne. Wprawdzie naturalną drogą dochodzenia wyrównania poniesionej szkody jest proces cywilny, jednak droga ta często okazuje się kręta i długa, a czasem nawet bezskuteczna, zwłaszcza że procesy te podlegają intensywnym przemianom ze względu na dynamiczne zmiany normatywne.

Monografia została poświęcona praktycznym zagadnieniom związanym z dochodzeniem roszczeń zarówno kontraktowych, jak i deliktowych oraz stanowi syntetyczne ujęcie najistotniejszych z punktu widzenia obywateli zagadnień proceduralnych – od sporządzenia pisma procesowego, poprzez wniesienie pozwu do sądu, po rozstrzygnięcie, a także składanie środków zaskarżenia.

Odpowiedzialność cywilna może mieć różne źródła i opierać się na wielu podstawach. Odpowiedzialność odszkodowawcza nie jest bowiem instytucją jednolitą. W literaturze utrwalony i rozpowszechniony jest wywodzący się z tradycji romanistycznej dualistyczny podział podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej na odpowiedzialność *ex delicto* i *ex contractu*. Podział ten znalazł odbicie również w systemie polskim, który traktuje jako samoistne źródło zobowiązania fakt wyrządzenia szkody, za którą przepisy ustawy czynią kogoś odpowiedzialnym.

Mimo że kwestie te wiążą się z procedurą oraz ukształtowanym orzecnictwem, ich znaczenie jest istotne dla gwarancji rzetelnego przebiegu postępowań prowadzonych przez sądy, zwłaszcza że procesy te podlegają intensywnym przemianom ze względu na dynamiczne zmiany normatywne. W ramach zwyczajnych i nadzwyczajnych środków zaskarżenia Autorki wyjaśniają zmiany stanu prawnego wprowadzone obszerną nowelizacją z 2019 r. i w następnych latach z uwzględnieniem aktualnego stanu prawnego na 1.09.2025 r. Nie można bowiem omawiać problemów prawnych i formułować tez bez solidnej weryfikacji obowiązującego stanu prawnego. Omawiają konstruowanie środków zaskarżenia i formułowanie zarzutów. Analizują występujące w praktyce problemy na tle sądowego postępowania cywilnego oraz przedstawiają propozycje ich rozwiązania. Ponieważ problemy najwyraźniej obrazują przykłady, ostatni rozdział pracy został opracowany w postaci pytań i odpowiedzi.

Ze względu na niejednorodną praktykę sądową w tym zakresie, w zamieszczonych w publikacji wzorach pism przyjęto jednolity zapis przykładowych nazwisk w mianowniku.

Rozdział 1

WSZCZĘCIE PROCESU SĄDOWEGO O ROSZCZENIA KONTRAKTOWE I DELIKTOWE

1.1. Uwagi wprowadzające

W Kodeksie cywilnym unormowano odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych odrębnie od odpowiedzialności za szkodę spowodowaną niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania. W literaturze spotyka się określenia „odpowiedzialność kontraktowa” wynikająca ze stosunku umownego i „odpowiedzialność deliktowa” wynikająca także z tego stosunku lub niezależnie od niego.

Odpowiedzialność odszkodowawcza polega na nałożeniu mocą normy prawnej obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej poszkodowanemu na podmiot wyrządzający szkodę. Przypisanie temu podmiotowi obowiązku odszkodowawczego wymaga ustalenia przesłanek tej odpowiedzialności.

Przez **zasady odpowiedzialności** rozumiemy ogólne założenia, które wyjaśniają mechanizm działania i sens społeczny przepisów nakładających na określony podmiot obowiązek naprawienia szkody. Zasady precyzują więc motyw szeroko rozumianej sprawiedliwości społecznej. Na tle polskiego prawa cywilnego wyróżniane są następujące zasady odpowiedzialności:

- 1) zasada winy,
- 2) zasada ryzyka,

- 3) zasada słuszności,
- 4) zasada bezprawności,
- 5) zasada gwarancyjno-repartycyjna.

Zasada winy uznawana jest za naczelną zasadę, zarówno w reżimie kontraktowym, jak i deliktowym. Ma to swoją przyczynę nie tylko w historycznym rozwoju zasad odpowiedzialności za szkodę, lecz także w elementach prewencyjno-wychowawczych całości systemu.

Zasada ta oznacza, że szkodę powinien naprawić ten, kto ją wyrządził w sposób zawiniony, tzn. zarzucamy podmiotowi naganne postępowanie, jeżeli umyślnie lub w wyniku niedbalstwa naruszył zasady porządku prawnego. Jest to zasada fundamentalna dla tych wypadków odpowiedzialności, które określane są jako odpowiedzialność sprawcza.

Odpowiedzialność sprawcza obejmuje te wypadki, w których przepisy prawa wiążą jej powstanie z ujemną oceną moralną działania lub zaniechania człowieka prowadzącego do powstania szkody. W tym wyraża się walor wychowawczy zasady winy i to tłumaczy jej dominujące znaczenie w systemie odpowiedzialności odszkodowawczej.

Tu pojawia się pytanie, kto w razie wyrządzenia szkody ma wykazać winę wyrządzającemu szkodę. Pytanie dotyczy ciężaru dowodu. Stosownie do ogólnej zasady **rozkładu ciężaru dowodu** zawartej w przepisie art. 6 k.c. z reguły obowiązek udowodnienia winy osobie odpowiedzialnej spoczywa na poszkodowanym. Jednakże ustawodawca w pewnych wypadkach społecznie uzasadnionych, w celu szerszej ochrony poszkodowanego, wprowadza domniemanie winy, np. w art. 471 k.c., na skutek czego następuje zaostrenie odpowiedzialności ukształtowanej na zasadzie winy. Zaostrenie odpowiedzialności rysuje się jeszcze dobitniej w wypadkach ukształtowania odpowiedzialności na podstawie pozostałych zasad, a więc na **zasadzie ryzyka lub zasadzie słuszności**. Motywem, który przemawiał za wprowadzeniem w pewnych wypadkach zaostnionej odpowiedzialności, było, ogólnie rzecz biorąc, wzmożone ryzyko łączące się z prowadzeniem pewnych rodzajów działalności, których prawo nie

zabrania, ponieważ albo są one konieczne w życiu społecznym, albo pożądane w interesie kultury i postępu. Jednak zasada, że nikt nie powinien rozwijać korzystnej dla siebie działalności na cudze ryzyko, nakłada na korzystającego z niej bezwzględną odpowiedzialność za wynikające stąd szkody. Na tej **zasadzie ryzyka** opiera się odpowiedzialność osób posługujących się podwładnymi (art. 430 k.c.), odpowiedzialność zajmujących pomieszczenie za wyrzucenie, wylanie lub spadnięcie czegoś z pomieszczenia (art. 433 k.c.), odpowiedzialność osób prowadzących na własny rachunek przedsiębiorstwa i zakłady wprawiane w ruch siłami przyrody (art. 435 k.c.), odpowiedzialność samoistnego posiadacza mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody (art. 436 § 1 k.c.).

Dowodzenie w procesie normują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, wskazując trzy grupy faktów podlegających dowodzeniu: fakty sporne między stronami, fakty budzące wątpliwości sądu, fakty, za pomocą których można obalić domniemania prawne¹.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego normujące postępowanie sądowe w sprawach cywilnych (cywilne postępowanie sądowe) dotyczą – zgodnie z art. 2 § 1 k.p.c. – sądów powszechnych, a więc sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych (art. 1 § 1 p.u.s.p.) oraz Sądu Najwyższego².

Artykuł 1 k.p.c. zawiera prawną, legalną definicję sprawy cywilnej jako przedmiotu sądowego postępowania cywilnego, a więc tego, co jest rozpoznawane (załatwiane) przez sąd w postępowaniu cywilnym. Ustawodawca w sposób wyczerpujący wymienia w treści przepisu rodzaje spraw, które uznaje za „sprawy cywilne”, posługując się dwoma odrębnymi kryteriami kwalifikacyjnymi. W związku z tym można rozróżnić sprawy cywilne w znaczeniu materialnym i w znaczeniu formalnym.

¹ Zob. J. Jaśkiewicz, *Poznanie faktów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013, s. 158.

² Ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2024 r. poz. 622).

Sądowe postępowanie cywilne dzieli się – według systematyki Kodeksu – na:

- 1) postępowanie procesowe (art. 15–505³⁸ k.p.c.);
- 2) postępowanie nieprocesowe (art. 506–694⁸ k.p.c.);
- 3) postępowanie egzekucyjne (art. 758–1040¹ k.p.c.).

W piśmiennictwie dokonuje się również podziału postępowania cywilnego na główne, tj. rozpoznawcze (służące ochronie stosunków prawnych i praw podmiotowych) i egzekucyjne (prowadzące do przymusowej realizacji praw poddanych ochronie), oraz pomocnicze, mające na celu przygotowanie, wspomózenie lub zabezpieczenie postępowań głównych.

Definicja sprawy cywilnej jest istotna z punktu widzenia dopuszczalności drogi sądowej przed sądem powszechnym, sądem cywilnym. Tradycyjnie wyróżnia ona pojęcie sprawy cywilnej na bazie przesłanek materialnych oraz sprawy cywilnej w rozumieniu formalnym. Kryterium materialne nie jest wystarczające do ustalenia dopuszczalności drogi sądowej przed sądem powszechnym cywilnym, gdyż z art. 2 k.p.c. wynika, że sprawy cywilne niekiedy pozostają we właściwości sądów szczególnych.

Artykuł 2 k.p.c. ustanawia domniemanie drogi sądowej w sprawach cywilnych. Oznacza to, że każda sprawa cywilna w znaczeniu materialnym podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów.

1.2. Wniesienie pozwu do właściwego sądu

1.2.1. Uwagi ogólne

Rozważania warto zacząć od określenia pojęć pozwu i powództwa, ponieważ są one zasadniczymi pojęciami w procedurze cywilnej, a w praktyce są błędnie używane zamiennie. Mianowicie pozew jest to pismo procesowe w rozumieniu art. 126 k.p.c., a powództwo to zawarte w pozwie żądanie powoda skierowane do sądu o rozstrzygnięcie

sprawy (sporu o charakterze cywilnym). Pismo procesowe niezawierające takiego żądania nie jest pozwem. Wniesienie pozwu jest pierwszą czynnością procesową wszczynającą proces. Jest to więc pierwszy krok w procesie cywilnym. Pozew należy wniesić do sądu właściwego.

Właściwość sądów w postępowaniu cywilnym normują co do zasady – w procesie – art. 15–46 k.p.c. (por. jednak np. art. 477⁸, 1148¹ i 1151¹ k.p.c.) oraz – w postępowaniu nieprocesowym – art. 507 k.p.c. (por. także np. art. 544 § 1 i art. 567¹ k.p.c.).

Również art. 45 Konstytucji RP, zapewniający i kształtujący prawo do sądu, określa je jako prawo do sądu „właściwego”. Jednak Konstytucja właściwości sądu nie określa, unormowania w tym zakresie pozostawiono ustawom, należy zatem uznać, że sądem właściwym w rozumieniu art. 45 Konstytucji RP jest sąd, któremu mocą ustawy powierzono kompetencje dotyczące rozpoznania konkretnych spraw.

Właściwość sądu, tj. jego kompetencje w zakresie rozpoznawania (rozstrzygania, załatwiania) spraw oraz podejmowania innych czynności procesowych składających się na postępowanie cywilne, regulują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego oraz niekiedy innych ustaw. Wyróżnia się właściwość rzeczową, określającą podział spraw rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sądy rejonowe lub okręgowe, oraz właściwość miejscową, określającą przynależność spraw do konkretnego sądu według kryterium terytorialnego. Doktryna posługuje się także określeniem „właściwość funkcjonalna (funkcyjna)”, wyznaczająca zespół czynności judykacyjnych i innych wykonywanych przez określony sąd.

Chwilę wniesienia pozwu do sądu oznacza się pieczęcią wpływu (tzw. prezentatą), odciskaną na pozwie, zawierającą informację o dacie i godzinie wejścia pisma do biura podawczego (§ 14 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej³). Jeżeli pismo zostało wniesione w polskiej placówce

³ Dz.Urz. MS poz. 138 ze zm.

pocztowej operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe⁴ lub w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej, do pozwu dołącza się kopertę, w której pozew nadesłano, zgodnie bowiem z art. 165 § 2 k.p.c. oddanie pozwu w takiej placówce jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu⁵.

Artykuł 15 k.p.c. ustanawia ciągłość właściwości sądu (*perpetuatio fori*), która oznacza, że sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu (wytoczenia powództwa, wniesienia wniosku w postępowaniu nieprocesowym) pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości uległy zmianie w toku sprawy. W konsekwencji sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

Zgodnie z art. 17 pkt 4 k.p.c. do właściwości rzeczowej sądu okręgowego należą sprawy, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 100 000 zł.

Ustawodawca w przepisach art. 31–37² k.p.c. unormował miejscową właściwość przemenną, przewidując możliwość dokonania przez stronę powodową wyboru sądu i wytoczenia powództwa według właściwości ogólnej przewidzianej w art. 27 k.p.c. bądź według właściwości przemiennej.

Stosownie do art. 34 § 1 k.p.c. powództwo o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy może obejmować wszelkie roszczenia wynikające z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, np. o wypłatę odszkodowania z tytułu naprawienia szkody wynikłej z samego niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (art. 471 k.c.), o naprawienie szkody powstałej wskutek zwłoki (art. 477 § 1 i art. 486 § 1 k.c.), a także żądanie zapłaty

⁴ Dz.U. z 2025 r. poz. 366 ze zm.

⁵ Por. uchwała SN z 27.06.2008 r., III CZP 54/08, OSNC 2009/7, poz. 105, z komentarzem M. Kowalczuk-Szymańskiej, „Monitor Prawniczy” 2010/10 – dodatek, s. 3, oraz z omówieniem Z. Strusa, *Przegląd orzecznictwa*, Pal. 2008/9–10, s. 272; por. także K. Weitz, *Stosowanie art. 165 § 2 k.p.c. do pozwu*, Pal. 2009/1–2, s. 222.

odsetek za czas opóźnienia (art. 481 § 1 k.c.)⁶ i kary umownej (art. 484 § 1 k.c.) można wytoczyć według miejsca jej wykonania.

Właściwość rzeczową sądu okręgowego w sprawie, której przedmiotem jest wyłącznie roszczenie o zasądzenie zadośćuczynienia (sprawa o zapłatę), określa się na podstawie art. 17 pkt 4 k.p.c. (postanowienie SN z 6.03.2015 r., III CZ 10/15, LEX nr 1682211).

1.2.2. Wymagania formalne pozwu i skutki ich niezachowania

Wymagania formalne pozwu są określone w art. 187 k.p.c., zgodnie z którym musi on spełniać warunki pisma procesowego określone w art. 126 k.p.c., a nadto zawierać elementy wymienione w art. 187 § 1 pkt 1–3 k.p.c., które mają charakter obligatoryjny. Poza tym może zawierać wnioski wymienione w art. 187 § 2 k.p.c., które mają charakter fakultatywny.

Wymagania te odzwierciedla treść art. 187 k.p.c., stanowiąc:

„§ 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
- 1^a) oznaczenie daty wymagalności roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia;
- 2) wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu;
- 3) informację czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku, gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

⁶ Por. uchwała SN z 26.04.1991 r., III CZP 31/91, „Biuletyn Sądu Najwyższego” 1991/4, s. 15, z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa z zakresu prawa cywilnego procesowego* (za I półrocze 1991 r.), „Przegląd Sądowy” 1993/4, s. 82.

§ 2. Pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:

- 1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
- 2) dokonanie oględzin;
- 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu lub przedmiotu oględzin;
- 4) zażądanie dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, wraz z uprawdopodobnieniem, że strona sama nie może ich uzyskać”.

1.2.3. Ogólne warunki pisma procesowego

Ogólne warunki pisma procesowego określa art. 126 k.p.c. następująco:

„§ 1. Każde pismo procesowe powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane;
- 2) imiona i nazwiska lub nazwy stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- 3) oznaczenie rodzaju pisma;
- 4) osnovę wniosku lub oświadczenia;
- 5) w przypadku, gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia – wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów;
- 6) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
- 7) wymienienie załączników.

§ 1¹. Do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie.

§ 2. Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać oznaczenie przedmiotu sporu oraz:

- 1) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresu stron albo, w przypadku gdy strona jest przedsiębiorcą wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – adres do doręczeń wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,
- 1^a) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy przedstawicieli ustawowych i pełnomocników stron,
- 2) numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) powoda będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub
- 3) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania”.

Zróznicowanie warunków obligatoryjnych i formalnych pozwu ma znaczenie co do rodzajów zastosowania skutków prawnych w razie niespełnienia tych warunków. Mianowicie tylko w przypadku braków formalnych przewodniczący wszczyna procedurę naprawczą i stosownie do art. 130 k.p.c. wzywa stronę powodową do usunięcia braków pod rygorem zwrotu pozwu. W wezwaniu powinien m.in. dokładnie oznaczyć braki formalne i sposób ich usunięcia. Na wezwanie to nie przysługuje zażalenie. Jeśli zdaniem strony powodowej została ona niesłusznie wezwana, to nie uzupełni braków, skutkiem czego przewodniczący zarządzi zwrot pozwu i na tę czynność przysługuje zażalenie (art. 394 k.p.c.), w którym strona będzie mogła zgłaszać bezzasadność wezwania do usunięcia braków.

Braku formalnego pozwu nie stanowi brak zdolności sądowej pozwanego, taki brak jest nieusuwalny i skutkuje odrzuceniem pozwu. Takiemu stanowisku dał wyraz Sąd Najwyższy w postanowieniu z 15.04.2025 r., I CSK 1299/24, LEX nr 3858351, w którym powódowa spółka z o.o. pozwała Regionalną Izbę Administracji Skarbowej

w Rzeszowie, która nie ma zdolności sądowej, jest jednostką organizacyjną Skarbu Państwa i stanowi jego *statio fisci*. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdził, że usunięcie braku zdolności sądowej strony nie może prowadzić do podmiotowej zmiany powództwa polegającej na wstąpieniu do postępowania osoby mającej zdolność sądową w miejsce podmiotu, który takiej zdolności nie ma.

Odmienne stanowisko co do przedmiotu rozstrzygnięcia w postanowieniu z 15.04.2025 r. zajął adwokat R. Nowosielski, przytaczając, że powszechna jest wiedza sądów, iż stroną wówczas jest Skarb Państwa, a przy częstych zmianach przepisów i instytucji publicznych zbędne jest narażanie strony na odrzucenie pozwu. Natomiast sędzia A. Grajewski akcentuje, że takie działanie sądu nie jest wymagane żadnym przepisem. Wskazuje, że praktyka sądów w tym przedmiocie nie jest jednolita i niektóre z nich wdrażają procedurę naprawczą, wzywając stronę powodową do wskazania właściwego podmiotu posiadającego zdolność sądową, a niektóre odrzucają pozwy, jednak sądy drugiej instancji uchylają takie postanowienia, jeżeli nie została wdrożona procedura naprawcza, a stroną powodową jest osoba fizyczna niereprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika⁷. Naszym zdaniem w aktualnym stanie prawnym brak jest podstaw do kwestionowania prawidłowości rozstrzygnięcia jako w zupełności zgodnego z art. 199 k.p.c. Natomiast argumenty mające uzasadniać odmienne stanowisko mogą być tylko rozważane jako propozycja ewentualnej zmiany art. 199 k.p.c.

1.2.4. Odrębne oświadczenia, twierdzenia w przypadku wnoszenia pozwu przez stronę zastępowaną przez profesjonalnego pełnomocnika lub Prokuratorię Generalną

Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzona ustawą z 9.03.2023 r. z dniem 1.07.2023 r. dodała do systemu art. 128¹ k.p.c.,

⁷ Zob. M. Domagański, *Twarde skutki wadliwego pozwu*, „Rzeczpospolita” z 4.06.2025 r.